

**OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
„PRAKSEOLOGIA W SZTUCE WOJENNEJ. WOJSKA OBRONY
TERYTORIALNEJ W KSZTAŁTOWANIU BEZPIECZEŃSTWA” –
KALISZ, 18-19 KWIETNIA 2024 R.**

W dniach 18-19 kwietnia 2024 roku w Kaliszu, w murach Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa, której tematem była *Prakseologia w sztuce wojennej i Wojska Obrony Terytorialnej w kształtowaniu bezpieczeństwa*. Konferencja ta zainaugurowała cykl corocznych spotkań naukowców i specjalistów z dziedziny nauk o bezpieczeństwie, mających na celu wymianę poglądów oraz wniesienie nowych wartości do teorii sztuki wojennej w obszarze sprawnego działania Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT). W założeniach organizacyjnych przyjęto, że rezultatem będzie rozważenie kierunków ich rozwoju.

Konferencja została zorganizowana przez pracowników Instytutu Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Kaliskiego. Rolę organizatorów otrzymali także Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Kaliskiego i Polskie Towarzystwo Geopolityczne (PTG), natomiast współorganizatorów: Akademia Sztuki Wojennej, Akademia Wojsk Lądowych we Wrocławiu, Lotnicza Akademia Wojskowa w Dęblinie, Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Uniwersytet Pomorski w Słupsku, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. W organizację konferencji zaangażowały się również: Dowództwo Garnizonu Warszawa, Wojskowe Centrum Rekrutacji w Kaliszu, Komenda Miejska Policji w Kaliszu, 12. Wielkopolska Brygada Obrony Terytorialnej, Biblioteka Uniwersytetu Kaliskiego, Straż Miejska Kalisza, Straż Miejska w Szczecinku, TELDAT Bydgoszcz, Polska Izba Ochrony Komenda Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Kaliszu i Polskie Towarzystwo Geopolityczne w Krakowie.

Problemy badawcze podejmowane podczas konferencji nawiązywały do Wojsk Obrony Terytorialnej. Zmiana uwarunkowań geopolitycznych ostatniej dekady oraz redefinicja związanych z nimi zagrożeń dla bezpieczeństwa RP wpłynęły na funkcjonowanie wojsk,

w tym na powołanie Wojsk Obrony Terytorialnej. Funkcjonowanie formacji wojskowej o lokalnym pochodzeniu to próba powiązania społeczeństwa z siłami zbrojnymi. Dlatego tak często cele, zadania i funkcje Sił Zbrojnych przypisywane są WOT. Priorytetowa dla rozważań powinna być analiza potrzeb, które wynikają z pewnych ograniczeń i braków w działaniu Sił Zbrojnych RP. To właśnie równomierne rozmieszczenie oddziałów i pododdziałów obrony terytorialnej kształtuje nowe narzędzie, pozwalające skutecznie reagować na zagrożenia w państwie. Dzięki temu wymiar obrony terytorialnej nabiera większego znaczenia poprzez pojawienie się efektywnego wsparcia bezpieczeństwa wewnętrznego. Właściwie wykorzystany potencjał WOT może przyczynić się zarówno do usprawnienia działania systemu obronnego państwa, jak i pomocy społeczeństwu w sytuacjach kryzysowych oraz pozwala na czynny udział obywateli w kształtowaniu bezpieczeństwa. Biorąc powyższe pod uwagę, pracownicy Instytutu Nauk o Bezpieczeństwie podjęli się zorganizowania kolejnej konferencji z cyklu spotkań naukowych poświęconych prakseologii w sztuce wojennej, która poświęcona była funkcjonowaniu Wojsk Obrony Terytorialnej.

Organizatorzy przyjęli założenie, że w trakcie konferencji rozważeniu poddany zostanie problem badawczy, którego rozwiązanie zawiera się w odpowiedzi na pytanie: *Jakie powinny być kierunki rozwoju Wojsk Obrony Terytorialnej, aby w pełni wykorzystać ich potencjał w kształtowaniu bezpieczeństwa państwa? Ponadto sformułowano poniższe szczegółowe problemy badawcze:*

- 1) *Jakie są współczesne rodzaje ryzyka, szanse, wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa państwa?*
- 2) *W czym wyraża się ewolucja współczesnej sztuki wojennej?*
- 3) *Jakie jest miejsce i rola Wojsk Obrony Terytorialnej w sztuce wojennej?*
- 4) *Jakie są kierunki rozwoju Wojsk Obrony Terytorialnej?*
- 5) *W jaki sposób współczesne uwarunkowana wpływają na sprawność funkcjonowania Wojsk Obrony Terytorialnych?*
- 6) *Jakie zmiany zachodzą w wyposażeniu i taktyce działania Wojsk Obrony Terytorialnej?*
- 7) *Jak prezentuje się sprawność współdziałania Wojsk Obrony Terytorialnej z komponentami innych rodzajów Sił Zbrojnych?*
- 8) *Jak kształtuje się współdziałanie Wojsk Obrony Terytorialnej z układem pozamilitarnym systemu obronnego państwa?*

W konferencji uczestniczyło ponad 300 profesorów, doktorów, doktorantów, oficerów, funkcjonariuszy i studentów. Warto podkreślić aktywny udział, co najmniej 25 członków Polskiego Towarzystwa Geopolitycznego. Rozważania podczas konferencji odbywały się w czterech panelach, w debacie oksfordzkiej, podczas przerw i rozmów kularowych. Konferencję rozpoczął dyrektor Instytutu Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Kaliskiego i wiceprezes do spraw naukowych PTG prof. dr hab. inż. dr h.c. Jarosław Wołęjszo. Uczestników przywitała także prorektor do praw nauki prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Katarzyna Sygit. Ciekawą prelekcję pt. *Wojska Terytorialne* poprowadził prof. dr hab. Ryszard Jakubczak i prof. dr hab. Bogdan Szulc, który wygłosił prelekcję pt. *WOT w systemie walki zbrojnej w kontekście ogólnej teorii walki Tadeusza Kotarbińskiego*.

W pierwszym dniu zorganizowano dwa panele. W pierwszej sesji zatytułowanej *Kierunki rozwoju Wojsk Obrony Terytorialnej*. Moderatorem był członek Zarządu PTG do spraw gier wojennych, dr hab. inż. Marek Kubiński, prof. Uniwersytetu Kaliskiego wystąpili: ppłk rez. dr hab. Wojciech Horyń wygłaszający referat pt. *Gwardia Narodowa w USA a Wojska Obrony Terytorialnej – funkcjonowanie w obszarze militarnym i pozamilitarnym*, mjr Mariusz Ratajczak, który zaprezentował temat *Działalność 12 Wielkopolskiej Brygady Obrony Terytorialnej na rzecz bezpieczeństwa w Stałym Rejonie Odpowiedzialności*, a także prof. dr hab. inż. Marian Kopczewski wraz z ppor. mgr inż. Mateuszem Czekalą, dr Paweł Olbrycht i bryg. dr inż. Marin Anszczak.

Po występach było można skorzystać z prezentacji sprzętu Strzelnicy Laserowej Autocomp-management Sp. z o.o., którą przedstawił płk dypl. rez. Krzysztof Gramsz. Uczestnicy bardzo chętnie korzystali ze sprzętu strzelnicy laserowej. Praktyka wzbogaciła doświadczenie uczestników, co pozwoliło na lepsze zrozumienie omawianych zagadnień w kontekście rzeczywistych zastosowań. Możliwość skorzystania ze strzelnicy stanowiła urozmaicenie teoretycznej części konferencji.

Drugi panel zatytułowany *Współczesne wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa państwa* poprowadził płk dr hab. Dariusz Bogusz, prof. Lotniczej Akademii Wojskowej. Sesję rozpoczął dr hab. Krzysztof Krakowski, profesor Akademii Wojsk Lądowych wraz z kpt. Mgr. Kamilem Szewczykiem, następnie dr inż. Zdzisław Ludziejewski profesor Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania. Te interesujące wystąpienia poświęcone były wykorzystaniu symulacji laserowej w szkoleniu taktycznym i grupy dyspozycyjne – budowanie zdolności obronnych i

postaw proobronnych społeczności lokalnych. Następną była por. dr inż. Iwona Szkudlarek, która wygłosiła temat *Kształcenie językowe żołnierzy SZ RP w aspekcie bezpieczeństwa*. Interesujące wystąpienia wygłosili dr Katarzyna Kruczek, kpt. Mgr inż. Krzysztof Orzepowski, mjr mgr Jakub Pojmański. Na koniec wystąpił moderator płk dr hab. Dariusz Bogusz, prof. Lotniczej Akademii Wojskowej z tematem *System przygotowania wojskowego w wybranych krajach*.

Drugiego dnia konferencji przeprowadzono dwie sesje i panel studencki – debatę oksfordzką. Na początku odbył się Pokaz Musztry przygotowany przez Uczniów Zespołu Szkół Technicznych im. Hipolita Cegielskiego w Śremie. Podczas paneli uczniowie zwiedzali laboratoria Wydziału Nauk Społecznych przy ulicy Łódzkiej. Mieli możliwość zobaczyć i skorzystać z laboratoriów: Laboratorium Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego-prowadzący dr Wiesław Jaszczur, Laboratorium Zautomatyzowanych Systemów Zarządzania Kryzysowego pod kierunkiem dr. Norberta Prusińskiego, Laboratorium Metodyki i Techniki Strzelania – dr Zofii Marciniak i Laboratorium Kryminologii i Kryminalistyki – dr. Romana Kaszubowskiego.

W tym czasie rozpoczęto równolegle trzecią i czwartą sesję. Trzecia dotyczyła *Sprawność funkcjonowania Wojsk Obrony Terytorialnej, którą* poprowadził członek PTG, dr Zuzanna Przyłuska. Kolejne wystąpienie miał płk dypl. rez. Krzysztof Gramsz pt. *Współcześnie możliwości szkolenia bojowego żołnierzy z wykorzystaniem sztucznej inteligencji w ramach symulatora Alice. Część II* (Pierwsza część została przedstawiona podczas Ogólnopolskiej Konferencji naukowej Prakseologia w naukach o bezpieczeństwie. Edukacja na rzecz bezpieczeństwa i obronności. 14 – 15 listopada 2023 roku). Następnie wystąpienie miał dr inż. Leszek Kowalczyk, kpt. mgr inż. Tomasz Piotrowski i mgr Krzysztof Hajdasz. Prezentacja dotyczyła Wsparcia systemu zarządzania kryzysowego przez Wojska Obrony Terytorialnej, Współpracy Wojsk Obrony Terytorialnej z Państwową Strażą Pożarną i Współdziałania i współpracy Wojsk Obrony terytorialnej w operacjach.

Czwarta sesja poświęcona została *Determinanty kształtowania bezpieczeństwa państwa*. W jej trakcie wyniki swoich badań zaprezentowało 4 doktorantów i student. Najciekawsze wystąpienia należały do mgr Agaty Buchholtz, która opowiadała o *ochronie dóbr kultury współczesnych wyzwaniach dla bezpieczeństwa państwa* i mgr Krystyny Szkudlarek referat dotyczył *bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych wojskowym transportem operacyjnym – podstawy prawne*.

Przeprowadzenie konferencji było bardzo ważne dla organizatorów z trzech powodów. Po pierwsze wydarzenie było kontynuacją cyklu konferencji poświęconych prakseologii w sztuce wojennej. Umożliwiły kolejne dyskusje na bardzo ważne tematy dotyczące rodzajów wojsk w tym przypadku Wojsk Obrony Terytorialnej. Po drugie możliwość korzystania z laserowej strzelnicy, co pozwoliło niektórym poznać podstawowe zasady bezpieczeństwa, postawy i trzymania broni. Uczniowie Zespołu Szkół Technicznych miały okazję poznać i skorzystać z laboratoriów w Uniwersytecie Kaliskim w Wydziale Nauk Społecznych. Po trzecie w naukowy i praktyczny sposób prezentowała członków kaliskiego terenowego oddziału Polskiego Towarzystwa Geopolitycznego. Najbardziej zaangażowane w organizację konferencji był prof. dr hab. inż. dr h.c. Jarosław Wołęjszo oraz jego zastępcy dr hab. inż. Konrad Malasiewicz, dr hab. inż. Krystian Frącik dr Zuzanna Przyłuska. Przewodniczącą komitetu organizacyjnego była dr Zuzanna Przyłuska oraz dr Zofia Marciniak, która była jej zastępcą. Ponadto w skład komitetu naukowego z ramienia PTG wchodził: prof. dr hab. inż. Jan Posobiec, dr hab. inż. Krystian Frącik, dr hab. inż. Marek Kubiński, dr hab. inż. Konrad Malasiewicz, dr hab. inż. Tomasz Rubaj, dr hab. inż. Waldemar Scheffs, dr Roman Kaszubowski, dr Monika Majchrzak, dr Zofia Marciniak, dr Zuzanna Przyłuska, dr Bogumiła Pawlaczyk, dr Wojciech Winkler, dr Sławomir Wronka.

W rozmowach kularowych z uczestnikami konferencji była możliwość usłyszenia różnorodnych komentarzy a cel konferencji został osiągnięty i problemy badawcze bardzo szeroko omówione. Idea dyskusji naukowej w tym obszarze jest pożyteczna zarówno z perspektywy prakseologii, nauk o bezpieczeństwie i geopolityki.

Zofia Marciniak

II MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA „NOWY PORZĄDEK ŚWIATA – IN STATU NASCENDI” – OLSZTYN, 11-12 CZERWCA 2024 R.

W dniach 11 - 12 czerwca 2024 roku na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie odbyła się 2. Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Nowy porządek międzynarodowy: in statu nascendi”. Celem konferencji było podjęcie naukowej dyskusji nad transformacją międzynarodowego porządku, wywołaną zmianą układu sił między głównymi ośrodkami władzy tj. Stanami Zjednoczonymi, Chińską Republiką Ludową oraz Federacją Rosyjską. Konferencja została zorganizowana przez Instytut Nauk Politycznych Wydziału Nauk Społecznych UWM oraz Departament Stosunków Międzynarodowych Federalnego Uniwersytetu Urdu w Karaczi. Wydarzenie honorowym patronatem objął Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie prof. dr hab. Jerzy A. Przyborowski oraz Rektor Federalnego Uniwersytetu Urdu prof. dr Zabta Khan Shinwari. Konferencji patronowały: Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Polskie Towarzystwo Geopolityczne, Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Olsztynie, Institute of Policy Studies Islamabad, Stowarzyszenie Absolwentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie. Wśród patronów medialnych konferencji znalazła się Telewizja Polska Oddział w Olsztynie, *Wiadomości Uniwersyteckie* oraz Radio UWM FM. Konferencja miała charakter hybrydowy – uczestnicy stacjonarni spotkali się w nowym budynku Wydziału Nauk Społecznych, a zdalni łączyli się za pośrednictwem platform MS Teams i Zoom.

W konferencji uczestniczyło 66 prelegentów reprezentujących różne ośrodki naukowo-akademickie z kraju i zagranicy. Polskie uczelnie były reprezentowane przez: Polską Akademię Nauk, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Zielonogórski, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Z kolei wśród międzynarodowych prelegentów znaleźli się reprezentanci – University of Valencia, National Academy of Science of the Republic of Armenia, Karakorum International University, International Islamic Univeristy in

Islamabad, Institute of Strategic Studies in Islamabad, National University of Modern Languages in Islamabad, International Community for Georgia Development and the Progress, Hasan Kalyoncu University, University of Mersin, Center for Middle Eastern Studies, Istanbul Aydin University, Hong Kong Chu Hai College, National Chengchi University, Air University of Islamabad oraz Federal Urdu University of Arts, Science and Technology in Karachi.

Podczas oficjalnej inauguracji konferencji jako pierwszy głos zabrał Dyrektor Instytutu Nauk Politycznych WNS UWM - prof. dr hab. Arkadiusz Żukowski, który przywitał zaproszonych gości oraz uczestników i przypomniał, że pierwsza edycja konferencji odbyła się dwa lata temu w Karaczi, w 60. rocznicę nawiązania stosunków dyplomatycznych przez Polskę i Pakistan. Następnie głos zabrał Prorektor UWM ds. umiędzynarodowienia uczelni prof. dr hab. Paweł Wielgosz, Rektor Federal Urdu University of Arts, Science and Technology prof. dr Zabta Khan Shinwari, Dyrektor Departamentu Stosunków Międzynarodowych FUUAST dr Syed Shaahbudin, Dziekan Wydziału Nauk Społecznych prof. UWM dr hab. Joanna Ostrouch-Kamińska oraz Ambasador RP w Islamabadzie Maciej Pisarski. Po oficjalnym otwarciu konferencji uczestnicy uczestniczyli w sesji plenarnej zatytułowanej „New World Order Transformation: Challenges and Opportunities”. Referaty w sesji plenarnej przygotowali: prof. dr Zabta Khan Shinwari z Federal Urdu University of Arts, Science and Technology, prof. dr Shaista Tabassum z University of Karachi, prof. dr Fernando Fita-Ortega z University of Valencia, prof. dr Armen Sahakian z National Academy of Sciences of the Republic of Armenia oraz prof. dr hab. Arkadiusz Żukowski z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

W dalszej części konferencji uczestnicy wzięli udział w panelach tematycznych. Łącznie odbyło się 12 paneli (polsko- i anglojęzycznych), które dotyczyły m.in.:

- refleksji nad transformacją międzynarodowego porządku;
- wyzwań stojących przed mocarstwami regionalnymi w obliczu zmian międzynarodowego porządku;
- zagrożeń militarnych i pozamilitarnych w obliczu kształtowania się nowego porządku międzynarodowego;
- wpływie rywalizacji USA-Chiny-Rosja na ład międzynarodowy;
- szans rozwojowych krajów Globalnego Południa w obliczu transformacji międzynarodowego porządku.

Konferencja stała się okazją do wymiany myśli naukowej, a przede wszystkim większego zrozumienia perspektywy badaczy reprezentujących różne części świata. Rektor FUUAST prof. dr Zabta Khan Shinwari zapowiedział, że 3 edycja konferencji obędzie się w 2026 roku w Islamabadzie.

W imieniu komitetu organizacyjnego składamy serdeczne podziękowania osobom i instytucjom, których pomoc i wsparcie pozwoliła zorganizować to wydarzenie. W szczególności chcielibyśmy podziękować prezesowi Stowarzyszenia Absolwentów UWM dr. iż. Bolesławowi Pilarkowi oraz prezesowi Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie Bartoszowi Nowickiemu, jak również członkom komitetu organizacyjnego (dr Ewa Czarkowska, dr Diana Mościcka, dr Tomasz Gajowniczek, dr Tomasz Nowakowski, mgr Igor Urbański, mgr Anna Brzózka, mgr Iwona Bielska) oraz członkom Koła Naukowego „Zorientowani Międzynarodowo” w szczególności Konradowi Tomaszczeniowski i Martynie Jurczak.

Magdalena Kumelska-Koniecko

SEMINARIUM NAUKOWE „WSPÓŁCZESNE OBLCIE EUROPY BAŁTYCKIEJ W SETNĄ ROCZNICĘ URODZIN PROFESORA JERZEGO ZALESKIEGO” – GDAŃSK, 14 CZERWCA 2024 R.

Pomysł organizacji seminarium i wydania monografii poświęconych tematyce Europy Bałtyckiej pojawił się podczas dyskusji uczniów Profesora Jerzego Zaleskiego o upamiętnieniu setnej rocznicy urodzin tego wybitnego uczonego, wspaniałego wykładowcy, współtwórcy wraz z Czesławem Wojewódką i propagatora w badaniach i literaturze naukowej pojęcia Europa Bałtycka¹. Autora ponad pięciuset publikacji naukowych i tekstów publicystycznych. Twórcy i kierownika prawdopodobnie pierwszej w Polsce po 1945 r. jednostki z geografią polityczną w nazwie, Zakładu Geografii Ekonomicznej i Politycznej w Instytucie Geografii na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Gdańskiego (1970 r.). Zainteresowania naukowe Jerzego Zaleskiego skupiały się od początku badań wokół problemów geografii ekonomicznej i społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień związanych z morzem, zwłaszcza struktur przestrzennych regionów nadmorskich i roli gospodarki morskiej w kształtowaniu regionalnego i międzynarodowego podziału pracy. Spowodowało to też zwrócenie uwagi na zjawiska geopolityczne, a w tym - w pierwszym rzędzie - na problemy naszego najbliższego, naturalnego sąsiedztwa, Europy Bałtyckiej. Poświęcił tej problematyce kilkanaście rozpraw naukowych, wiele artykułów publicystycznych, wykładów i pogadanek.

Seminarium pod tytułem „Współczesne oblicze Europy Bałtyckiej. W setną rocznicę urodzin Profesora Jerzego Zaleskiego” odbyło się w dniu 14 czerwca 2024 r. na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. Patronat honorowy nad seminarium objął JM Rektor Uniwersytetu Gdańskiego, prof. dr hab. Piotr Stepnowski, czł. koresp. PAN, a referaty wygłosili prof. UG, dr hab. Arnold Kłonczyński, „The Bridge Building Policy na Bałtyku w latach 1945-1989”; prof. dr hab. Tadeusz Palmowski, „Integracja bałtycka do połowy drugiej dekady XXI

---

¹ Zaleski, J., Wojewódka, C., 1977. *Europa Bałtycka. Zarys monografii gospodarczej*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wrocław.

wieku”; prof. dr hab. Piotr Mickiewicz, „Morze Bałtyckie w polityce Rosji trzeciej dekady XXI wieku. Od stabilizacji do rywalizacji” oraz w imieniu zespołu Autorów, prof. dr hab. Jacek Zaucha, „Czy VASAB spełnił pokładane w nim nadzieje?”

Uczestnicy otrzymali zaproszenie do udziału w przygotowywanej monografii pod tytułem „Europa Bałtycka. Trendy, wyzwania, perspektywy. Opracowanie dedykowane Profesorowi Jerzemu Zaleskiemu w setną rocznicę urodzin” (planowane wydanie grudzień 2024) przyjęli Przyjaciele Profesora, Jego Uczniowie, Współpracownicy, reprezentanci kilku ośrodków akademickich: Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Morskiego i Uniwersytetu Pomorskiego oraz Bałtyckiego Klastra Morskiego i Kosmicznego. Wszystkie teksty monografii łączy raz silniej, raz w mniejszym stopniu akcentowana Europa Bałtycka, jej idea, powstanie, historycznym uwarunkowaniom rozwoju, powiązania wewnątrzregionalne, ekonomiczne, polityczne, kwestie demograficzne analizowane na wybranych przykładach, problematyka rozwoju turystyki w regionie czy tradycje architektury ceglanej w krajach Europy Bałtyckiej. Nadesłane przez Autorów artykuły prezentują aktualny przegląd i obraz wielodyscyplinarnej wiedzy dotyczącej Europy Bałtyckiej.

Monografia wydawana w setną rocznicę urodzin ma swoje prawa, dlatego rozpoczyna ją życiorys Profesora i spis publikacji Jego autorstwa. W centrum zainteresowania Autorów kolejnych 12 rozdziałów stanęły zjawiska i procesy kształtujące współczesne oblicze i przyszłość Europy Bałtyckiej. W subiektywnym ujęciu teksty te można podzielić na trzy części, z których w pierwszej Jan A. Wendt przedstawił analizę zmian ośrodków i głównych kierunków badań nad Europą Bałtycką w latach 1926-2024; Agnieszka Bógdał-Brzezińska zajęła się strukturami współpracy regionalnej w Europie Bałtyckiej w okresie międzywojennym; Tadeusz Palmowski omówił zarys integracji bałtyckiej do połowy drugiej dekady XXI wieku, a Piotr Mickiewicz przekazał subiektywne uwagi politologa na temat Europy Bałtyckiej w perspektywie czwartej i piątej dekady XXI wieku. Kolejny tekst, autorstwa Jacka Szlachty, Magdaleny Matczak, Jana Kuligowskiego i Jacka Zauchy przybliży Czytelnikowi wizje rozwoju Europy Bałtyckiej oraz odpowiedź na pytanie, czy program współpracy regionalnej w zakresie planowania przestrzennego - VASAB spełnił pokładane w nim nadzieje? Ostatni w tej części książki tekst, Krystyny Gawlikowskiej-Hueckel, jest analizą aktualnej sytuacji gospodarczej i powiązań ekonomicznych między krajami regionu.

W drugiej części opracowania znalazły się teksty poświęcone problemom demograficznym obszaru nadbałtyckiego. Tomasz Michalski przedstawił analizę zmian przyrostu naturalnego i jego głównych składowych w postkomunistycznej części Europy Bałtyckiej w okresie 2004–2022, Eugeniusz Rydz, Iwona Jażewicz oraz Wioletta Szymańska zajęli się przemianami demograficznymi w XXI wieku w krajach Europy Bałtyckiej na przykładzie obszarów nadmorskich Polski a Małgorzata Pacuk wraz z Aleksandrą Cicharską emigracją zarobkową Polaków do krajów nordyckich w okresie poakcesyjnym.

Ostatnią część monografii stanowią teksty poświęcone turystyce i rewitalizacji obiektów historycznych. Tomasz Studzieniecki opisał Europę Bałtycką jako destynację turystyczną; Marek Grzybowski zajął się ekologicznymi trendami w turystyce morskiej i nowymi kierunkami rozwoju turystyki na Bałtyku; a Monika Trojanowska na przykładzie Arche Dwór Uphagena w interesujący sposób połączyła tradycje architektury ceglanej Europy Bałtyckiej i projektowanie współczesnych obiektów hotelowych.

Zamieszczone w monografii teksty, chociaż nie wyczerpują wielu zagadnień związanych z badaniami regionu, jednak stanowią ważne uzupełnienie dla istniejących opracowań, wprowadzając Czytelnika w problematykę badań z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej, gospodarki przestrzennej, ekonomii, politologii, geopolityki, historii, architektury i urbanistyki obszaru Europy Bałtyckiej.

Małgorzata Pacuk, Jan A. Wendt